

KILPAILUN VAIKUTUKSET HENKILÖLIIKENTEESSÄ JA TAVARAJUNALIIKENTEESSÄ

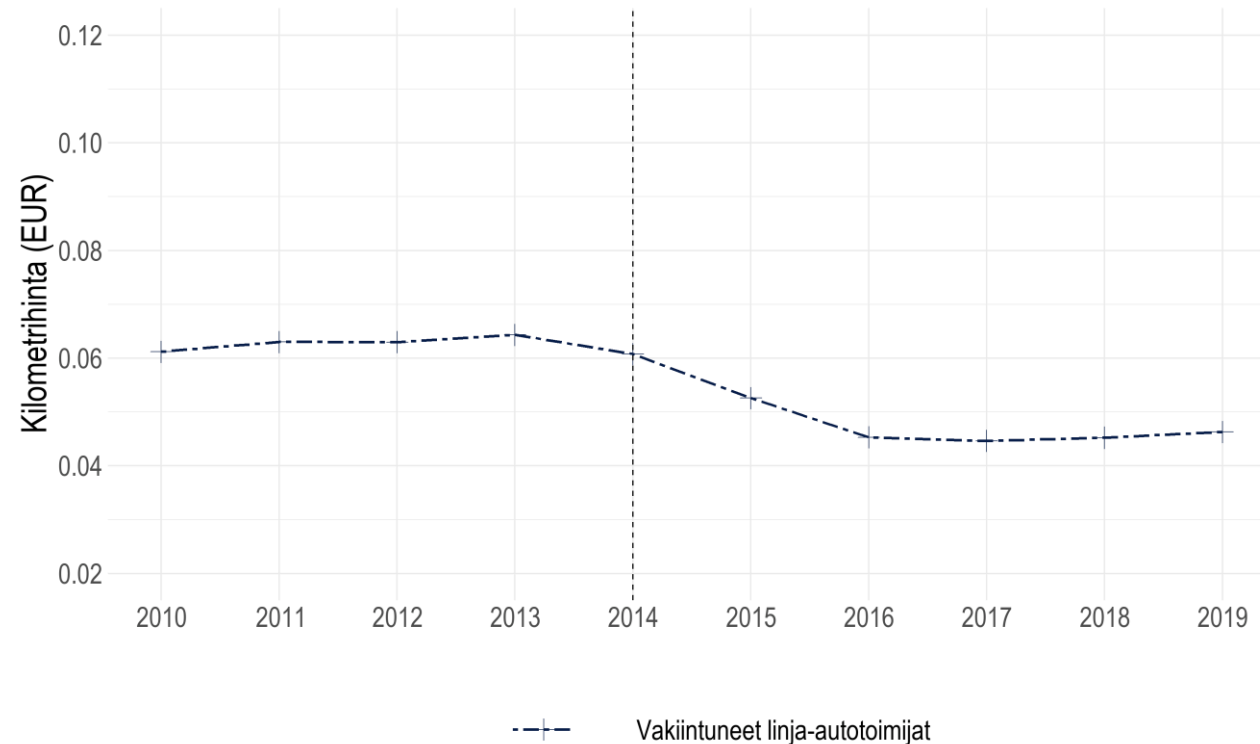
Riku Buri, johtava ekonomisti, KKV

KKV-päivä 22.11.2022

Linja-autoliikenteen kilpailun vapautuminen

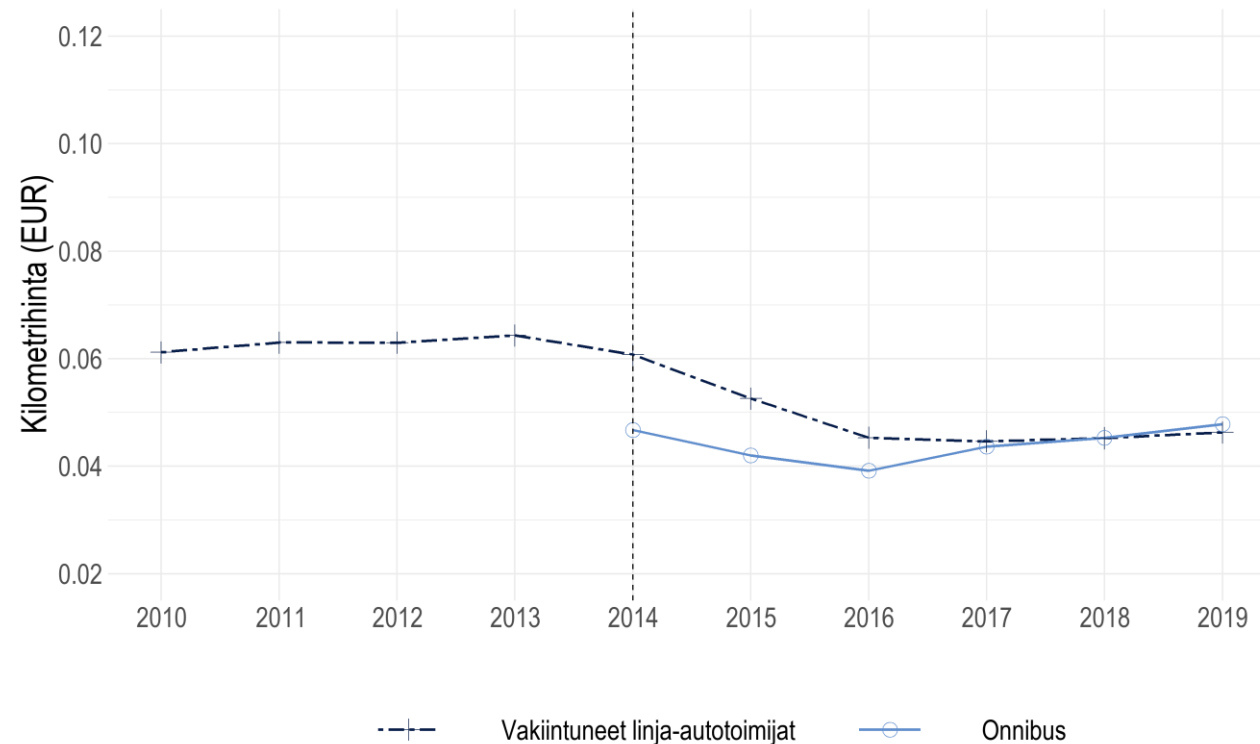
- Linja-autojen kaukoliikenteessä kilpailu vapautui valtaosassa reittejä vuonna 2014
 - Tätä edelsi siirtymäaika, jonka aikana alalle tuloa käytännössä edelleen rajattiin
 - Vanhassa mallissa operaattoreilla käytännössä yksinoikeus liikennöintiin tietyllä reitillä
- Vuoden 2014 jälkeen toimijoiden lukumäärä kasvoi etenkin keskisuurten ja suurten kaupunkien välisillä reiteillä
 - Ei näyttöä siitä, että liikennöinti olisi ainakaan lyhyellä aikavälillä merkittävästi vähentynyt harvemmin asutuilla alueilla
- Hintavaikutuksia tarkastellakseen KKV keräsi aineiston reittikohtaisesta hintakehityksestä vuosilta 2010-2019
 - Aineisto kattaa noin puolet linja-autoliikenteestä ja noin kolmanneksen junaliikenteestä
 - Tilastokeskuksen hintaindeksi ei anna kattavaa kuvaa hintakehityksestä uudistusta seuranneina vuosina

Uudistuksen jälkeen vakiintuneiden toimijoiden hinnat laskivat...

Lähde: KKV:n keräämä aineisto, omat laskelmat.

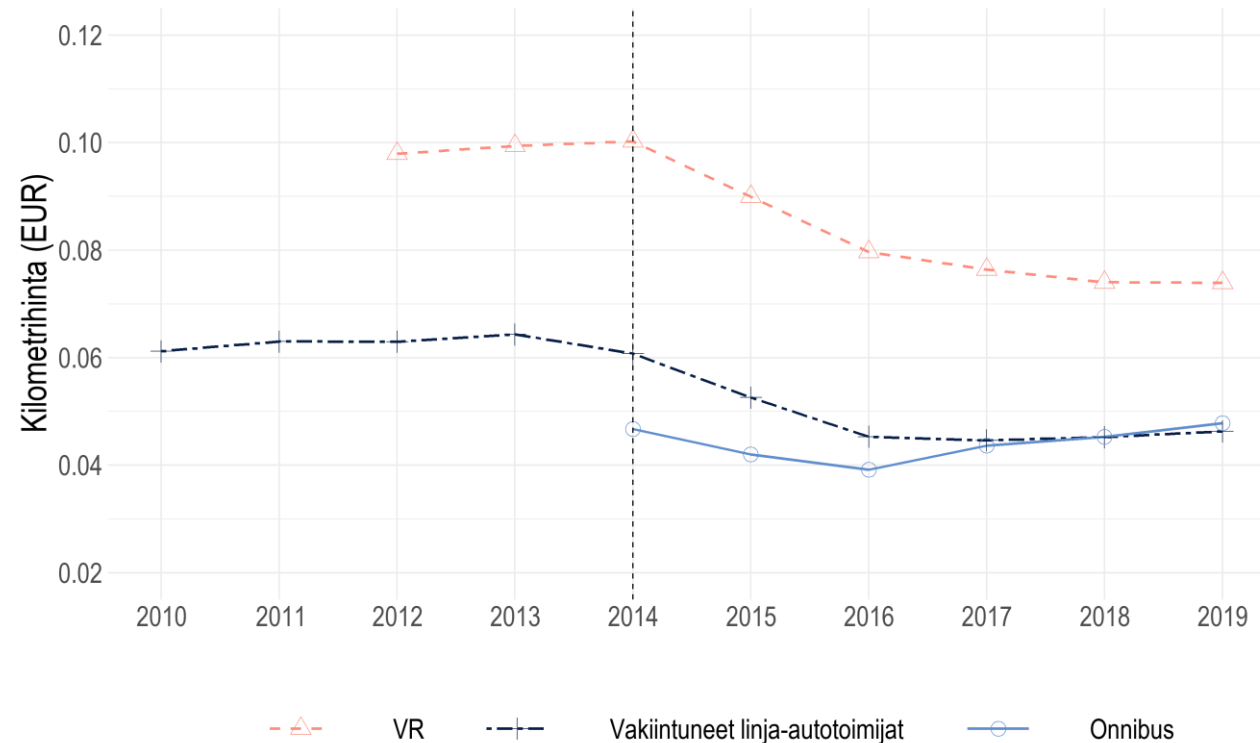
...Onnibus tuli markkinalle huomattavasti halvemmilla hinnoilla...

Lähde: KKV:n keräämä aineisto, omat laskelmat.

Huom: Vakiintuneiden toimijoiden hinnat tulevat vertailussa hieman aliarvioituiksi.

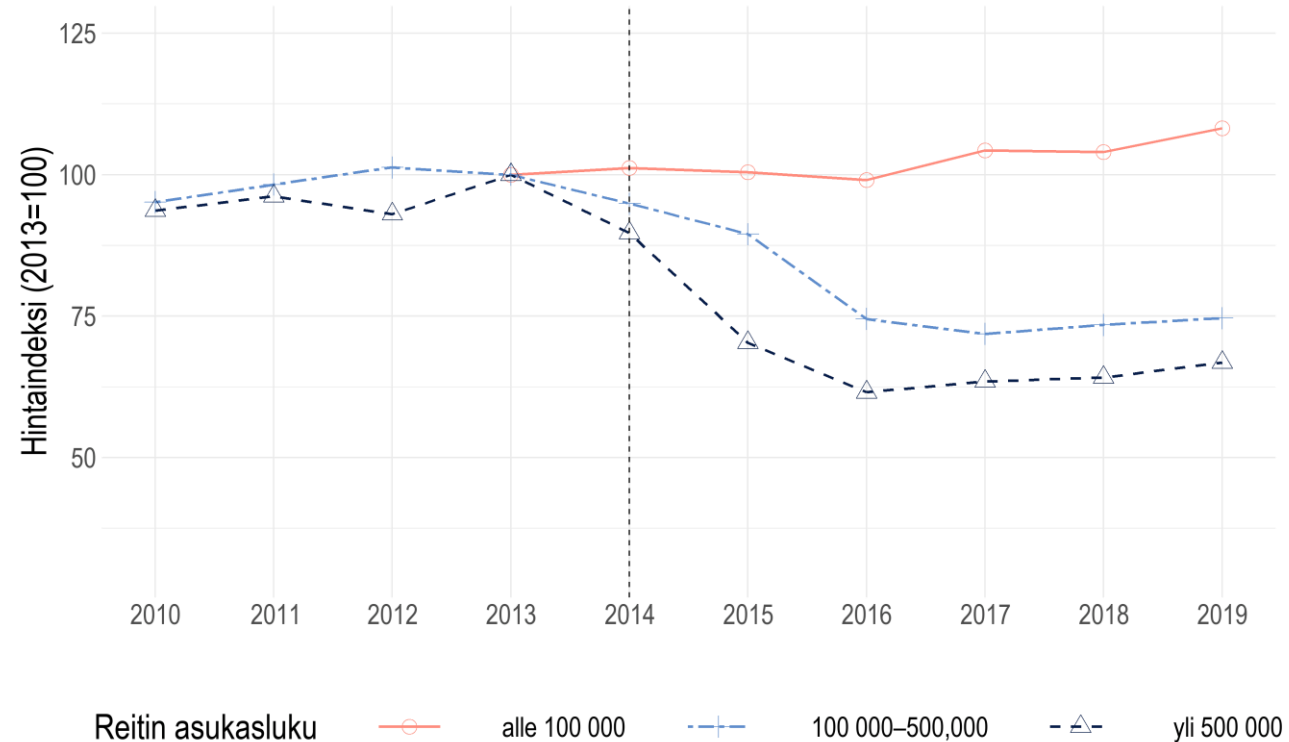
... viiveen jälkeen hinnat laskivat myös junaliikenteessä

Lähde: KKV:n keräämä aineisto, omat laskelmat.

Huom: Vakiintuneiden linja-autoyriyten hinnat tulevat tilastointitavoissa olevien erojen takia vertailussa hieman aliarvioiduiksi.

Hintojen lasku kohdistui reiteille, joille syntyi kilpailua

Lähde: KKV:n keräämä aineisto, omat laskelmat.

Miten markkina olisi kehittynyt ilman uudistusta?

- Edellä tehty tarkastelu perustuu ennen/jälkeen vertailuun
 - Poliittikkamuutosten arviointi vaatii muutoksen jälkeisen kehityksen vertaamista uskottavaan vaihtoehtoiseen kehitykseen ilman muutosta (*kontrafaktuaali*)
- KKV:n tuoreessa työpaperissa *kontrafaktuaali* muodostettu kahdella vaihtoehtoisella tavalla
 - Samankaltaisten Euroopan maiden liikennemarkkinoiden kehitys
 - Tilastokeskuksen julkaiseman kustannusindeksin kehitys
 - *Molemmat tarkastelut tuottavat samansuuntaisen arvion uudistuksen hintavaikutuksesta kuin ennen-jälkeen vertailu*
- **Johtopäätös: kilpailun vapauttamisella oli merkittäviä positiivisia vaikutuksia**

Kilpailua edelleen rajatusti raideliikenteessä

- Alalle tulon vapauttamisen vaikutukset riippuvat markkinoiden erityispiirteistä
 - Ilman kilpailua alalle tulon vapauttamisen hyödyt jäävät pieniksi
- Suomen raideliikenteessä alalle tulo vapautettu sekä henkilö- että tavaraliikenteessä
 - Tavaraliikennemarkkinalla VR:n yksinoikeus purettiin vuonna 2007 ja henkilöliikenteessä vuonna 2021
- Viitteitä siitä, että pelkkä yksinoikeuden purkaminen ei synnytä kilpailua
 - Tavaraliikenteessä VR:n markkinaosuus edelleen erittäin merkittävä ja kuvailevan analyysin perusteella vaikutukset jääneet pieniksi
 - Henkilöliikenteessä VR ainoa toimija ja kyselytutkimuksen perusteella nykymalli ei houkuttele kansainvälisiä operaattoreita
 - Alalle tuloa vaikeuttaa poikkeava raideleveys ja sen aiheuttamat uponneet kustannukset kaluston hankinnassa

Voitaisiinko kilpailua edistää muilla tavoilla?

- Jos pelkkä yksinoikeuden purkaminen ei synnytä kilpailua, voitaisiinko sitä synnyttää muilla tavoilla?
- Junaliikenteen kilpailuttamisesta hyviä kokemuksia Suomesta ja muualta Euroopasta
 - Helsingin seudun lähijunaliikenteen kilpailuttaminen laski tilaajan kustannuksia noin 40 prosentilla
 - Vastaavia kokemuksia saatu alueellisen junaliikenteen kilpailuttamisesta esimerkiksi Ruotsista ja Saksasta
 - KKV:n kyselytutkimuksen perusteella kilpailuttamalla osa liikenteestä voitaisiin helpottaa alalle tuloa ei-kilpailutettuun liikenteeseen
- **Kysymystä tarkastellaan KKV:n raideliikenneselvityksen toisessa osassa**

Nostoja

1. Kilpailun vapauttaminen voi hyödyttää kuluttajaa ja kansantaloutta lähtökohtaisesti silloin, kun se synnyttää alalle tuloa ja kilpailua
2. Joillain toimialoilla markkinan erityispiirteistä johtuen alalle tulo saattaa kilpailun vapauttamisen jälkeen jäädä vähäiseksi
3. Jos kilpailua ei synny pelkästään yksinoikeutta purkamalla, tulisi harkita onko kilpailua mahdollista luoda muilla keinoilla kuten palveluja kilpailuttamalla

Kiitos!

Lisätietoja:

johtava ekonomisti Riku Buri

riku.buri@kkv.fi

KKV Kilpailu- ja
kuluttajavirasto